

buerit ponere tot fructus spūs quot posuit opa carnis: qđ nō fecit. Ad qđ dicēdus ē: qđ iō nō fecit: qz plura sūt vi-
tia q̄ virtutes. **C**scdo dubitat qz fructus spiritus hic
positi nō rident opibus carnis. Ad hoc dicēdus ē qđ apo-
stolus nō intēdit hic tradere artē virtutū z vitioz: z iō
nō ponit vnū aliud: s; aliq̄ enumerat de istis: z aliq̄ de
illis. s; qđ expediēs vř p̄senti intentioni: nihilomin⁹ tñ
si diligēter cōsideret aliq̄liter sibi rident. Nā fornicā-
tiōi q̄ ē amor illicitus rident caritas: imundicie vō ipu-
dicitie: z luxurie q̄ sunt carnales illecebre z ex fornicā-
tione pueniunt p̄ponit gaudiū qđ ē spūalis delectatio
psequēs ex charitate vt dictū ē. Et vō qđ est ydoloz pui-
tus p̄ponit paz. Et vō qđ dicit veneficia zc. vsq; ad dis-
sensiones patiētia longanimitas z bonitas. Et vō qđ dī
secte p̄ponit fides. Et vō qđ dī inuidie: benignitas. Et at
qđ dī homicidia: māsuētudo. Et qđ dī ebrietates: comesta-
tiones z bis silia: p̄ponit modestia cōtinētia z castitas.

Lectio VII.

Adversus huiusmodi non est lex: qui
autem sunt xpi: carnem suam crucifi-
xerunt cum vitijs z concupiscentijs.
Si spiritu viuimus: spiritu ambule-
mus. Non efficiamur inanis glorie cupidi: i-
nicem prouocantes: inuicem inuidentes.

CEnumeratis opibus carnis z spiritus: hic psequēter ex
vtriusq; cludit qđ qđ spūm sequunt nō sunt sub lege: z vt
tur tali p̄batiōe. Ille ē sub lege qđ ē obnoxius legi. i. qđ fac
zria legi. Sed illi qđ agunt spū nō faciunt opa zria legi. qđ
nō sunt sub lege. p̄mo gōstēdit p̄positū ex parte opoz
spūs. Scdo ex parte opoz carnis ibi. (Qui aut sunt zc.)
Dicit g. Dico qđ qđ agunt spū nō faciunt opa zria legi:
qz faciunt opa spiritus z aduersus hō nō ē lex. i. dō opa spi-
ritus: s; spiritus docet ea. Nā sicut lex exteri⁹ docet opa
virtutū: ita z spiritus interius mouet ad illa. Ro. 7. Cō-
delector enim legi dei s; interiorē hoiez zc. Aut faciūt
opa carnis z hec in his qđ spū dei agunt non sunt zria
legi. Un̄ dicit. Qui xpi sunt. i. qđ spū dei habēt. Nā Ro. 8.
Qui spiritus dei nō hz hic non est eius. Illi gō spū dei
agunt qđ sunt xpi. Isti inq; carnē suā crucifixērūt zc. non
aut dicit vitia z concupiscentias vitant: qz bon⁹ medic⁹: tūc
hñ curat qñ adhibet remedia p̄tra cām morbi. Caro at ē
radix vitioz. Si gō volumus vitare vitia oz domare car-
nē. p̄ cor. 9. Castigo corp⁹ meū zc. Quia vō caro domat p̄
vigilias ieiunia z labores. Ecc. 33. Serno maliuolo tor-
tura z cōpedes zc. Ad hec autē opa mouent ex deuotiōe
quā habent ad xps crucifixus: iō signāter dicit. (Crucifi-
xerunt). i. xpo crucifixo se p̄formauerūt affligēdo carnē
suā zc. Ro. 6. Uetus hō noster simul crucifixus ē zc. su-
pra scdo. Ut deo viuā xpo zfixus sum cruci zc. Quia vō
nō crucifigūt carnē destruendo nām: qz nemo carnē suā
odio habuit: vt dī Ephe. 5. S; q̄tum ad ea qđ drianē legi:
iō dicit. Lū vitus. i. cū peccatis z concupiscentijs. i. passioni-
bus qbus aīa iclinatur ad peccādum. Non. n. hñ crucifi-
git carnē qđ ē passionibus locum nō aufert. Aliter cūz rō
nō semp inuigilet ad peccata vitanduz vt oz possit qñq;
cadere. Ecc. 18. Post concupiscentias tuas nō eas zc. Ro.
13. Carnis curā ne feceritis zc.

Cōsequēter cū dicit. (Si spiritu viuimus zc.) p̄ponit
tertiū bñficiū spiritus sancti qđ pfert vitā. Et p̄mo pōit
beneficiū spiritus dei. Scdo excludit vitia spiritus mū-
di ibi. (Nō efficiamur zc.) Dicit gō p̄numerans se eis q
bus scribit. Dico qđ debemus ambulare p̄ spūs: qz z per
ipsum viuimus: z nō p̄ carnē. Ro. 8. Debitorum sum⁹ nō

carni zc. Si gō spiritu viuimus: debemus in oibus ab ipā
agi. Sicut enim in vita corporali corpus nō mouet: nisi
p̄ aiām p̄ quā uiuit: ita in vita spūali oīs motus nī oz esse
a spiritu sancto. Jo. 6. Spiritus ē qđ viuificat. Actū. 17. In
ipso viuimus mouemur z sumus. Et ne ea qđ dicta sunt d
spiritu intelligant de spū mūdi de quo dī p̄me corint. z
Nos autēz nō spiritus huius mūdi accepimus. Jo 8 con-
sequēter remouet apostolus dicens. (Nō efficiamur zc.)
vbi tria excludit p̄pria spūs mundi. s. inanez gloriā ira-
cundiā: z inuidiā qbus trib⁹ ueniēter aptari pōt nomē
spūs. Significat. n. spūs qđ dā iflationē. Unde s; hoc illi
dicunt magni spūs qđ sunt inflati p̄ inane gloriā. Esa. 25.
Spiritus robustoz quasi turbo impellens parietes zc.
Et q̄tum ad hoc dicit. (Nō efficiamur inanis glorie cu-
pidi). i. glorie secularis. Lum. n. vanum sit qđ nec solide
firmat nec veritate fulcit nec vtilitate amat: iō gloriā
huius mundi vana ē: qz caduca z nō solida. Esa. 40. Dis-
caro fenū zc. Et qz falsa ē. i. Macha. z. Gloria hoīs pec-
catoris stercoz z vermis. S; vera gloriā ē i proprijs bo-
nis hoīs qđ sunt bona spūalia: z hanc hñt sancti. scdo cor.
p̄mo. Gloria nra hec est testimoniū p̄scientie nostre zc.
Et qz inutilis z infructuosa. Nā q̄tumcūq; gloriā habe-
at qđ ex testimonio seculariū nō pōt p̄ hoc p̄leg finem
suuz quez p̄legē testimonio dei. p̄me cor. p̄mo. Qui glo-
riat in dño gloriē zc. Nō autē dicit. Non habea tis ina-
nez gloriā: s; nō efficiamini cupidi: qz gloriā seq̄t aliqñ fu-
giētes eā: z si oz recipi nō tñ amē. Itē significat ipetuosi-
tates. Prouer. 27. Impetus zcitatati spiritus ferre qđ po-
terit: Et significat iracundiā. Et q̄tum ad hoc dicit. In-
uicē puocates. s. ad p̄tētiōem vel litē vř alia illicita. Ro-
ma. 13. Nō in cōtētiōe z emulatiōe zc. Itē est spiritus tri-
sticie de qđ dī Prouer. 17. Spūs tristis exicat ossa. Et q̄-
tuz ad hō dicit. Inuicē inuidentes. Prouer. 14. Putredo
ossuz inuidia zc. Lū? rō est: qz ipsa sola crescit ex bono.

CAP. VI.

Ratres: z si preoccupatus fuerit
homo in aliquo delicto: vos qui
spiritalis estis huiusmodi instrui-
te in spiritu lenitatis: consideras
teipsum ne z tu tenteris. Alter al-
terius onera portare z sic adimplebitis legem
xpi. Nā si quis existimat se aliquid esse cū ni-
hil sit ipse se seducit. Op⁹ at suū p̄bet vnusq;
qz: z sic i semetipso tñ gloriā habebit z nō in
altero. Vnusq; n. onus suum portabit.

Cōstq; aplus reduxit galathas ad statū veritatis q̄tū
ad res diuinas: hic psequēter reducit eos q̄tū ad res hu-
manas: instruēs eos q̄liter se habeāt ad hoies. Et p̄ q̄liter
se habeāt ad rectos. Scdo quō ad p̄uersos ibi. (Uidete
q̄lib⁹ litteris zc.) Circa primū tria fac. p̄mo docet q̄li-
ter supiores se habeāt ad inferiores. Scdo q̄liter eq̄les
ad coequales ibi. (Alter alterius zc.) Tercio q̄liter infe-
riores ad supiores ibi. (Cōicet at is zc.) Circa p̄mū duo
facit. p̄mo ponit ammonitiōem. Scdo assignat amo-
nitiōis rōez ibi. (Cōsideras teipsum zc.) Quia gō de pec-
catis multa dixerat ne aliqs a peccato immunis i p̄ctōzes
deserueret: iō ammonitiōem d māsuētudē z misericordia
eis p̄pōit dicens. (S; res z si preoccupat⁹ fuerit hō zc.) Ubi
tria pōit qđ faciūt ad ammonitiōez. p̄mū ē surreptio: nā
qñ aliq ex malitia peccāt min⁹ digni sūt venia. Job. 34.
Qui q̄t de industria recesserūt zc. S; qñ aliqs preoccupat⁹
tētatiōib⁹ z iducit ad peccādū: facilius oz ei venia con-

cedi. et ideo dicit. Et si preoccupatus fuerit etc. i. imprudenter lapsus: ut nequeat vitare. Secundum est peccatorum paucitas. Nam aliqui ex consuetudine peccant. Osee. 4. Male dictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inuenerunt: et sanguis sanguine tetigit etc. Et contra tales seuerius est agendum. Et hoc excludit cum dicit. In aliquo: quasi non visu quotidiano peccas. Tertium est peccatorum qualitas. Nam quedam peccata consistunt in transgressione. quedam vero in omissione. Grauiora autem sunt prima scilicet: quia illa opponunt preceptis negatiuis: que obligant semper et ad semper: hoc opponunt preceptis affirmatiuis: que cum non obligent ad semper non potest sciri determinate quando obligant. Unde dicitur in ps. Delicta quis intelligit etc. Et quantum ad hoc dicit. Delicto. Uel secundum Hieronymum. Delictus est peccatum ex ignorantia. Dis ergo premissis ad maiorem eos qui corrigunt monet: et hi sunt spirituales: ad quos pertinet correctio. Unde dicit. Vos qui spirituales estis habetis instruite. per Cor. 2. Spirituales iudicat omnia et ipse a nemine iudicatur etc. Et huius ratio est: quia rectum iudicium habet de omnibus qui circa unumquodque recte dispositus est: sicut qui sanus gustus habet recte iudicat de sapore. Solus autem spiritualis bene dispositus est circa agenda. et ideo ipse solus de eis bene iudicat. Sed quia nomen spiritus rigorem quendam et impulsum designat. secundum illud Esai. 25. Spiritus robustorum quasi turbo impelles parietem etc. non est credendum quod viri spirituales sint nimis rigidi in corrigendo. Nam hoc spiritus huius mundi facit: scilicet spiritus factus suauitatem quandam et dulcoris efficit in homine. Sap. 12. Quis bonus et suavis est spiritus tuus domine etc. Et ideo dicit. In spiritu lenitatis. ps. Corripiet me iustus in misericordia etc. Contra quod dicitur de quibusdam Ezech. 34. Cum austeritate imperabatis eis etc. Dicit autem instruite et corrigite: quia loquitur de preoccupatis et delinquentibus: qui indigent instructione. Uel quia omnis peccatus est ignorantia. puer. 14. Errant qui operantur malum. Ratione autem ammonitionis subdit dicens. Consideras teipsum etc. Q. d. Ita fiat ut dixi: quia tu fragilis es. nam quoad in hac vita mortali sumus: prout sumus ad peccandum. Nihil autem ita fragilis hominis seueritate in corrigendo quam timor proprii casus. Ecc. 31. Intellige que sunt proximi tui ex teipso. Qualiter autem se habeant ad eos ostendit dicens. Alter alterius etc. Et primo proponit ammonitionem. Secundo assignat ei rationem ibi. Et sic adimplebitis etc. Tertio excludit ammonitionis implende impedimentum ibi. Nam si quis existimat etc. Ammonet autem ad mutuam supportationem dicens. Alter alteri onera portate. Et hoc tripliciter. Uno modo defectum alteri corporales seu spirituales patienter tolerando. Ro. 15. Debemus autem nos firmiores etc. Alio modo necessitati mutue subueniendo etc. Ro. 12. Necessitatibus sanctorum coicantes etc. Tertio modo per penam sibi debita satisfaciendo offensionibus et bonis operibus. puer. 18. Frater qui iuuat a fratre etc. Ratio autem ammonitionis est adimpletio legis christi que scilicet est charitas. Ro. 13. Plenitudo legis est dilectio. Unde dicit. Et sic adimplebitis legem christi. i. charitatem. De autem charitate spiritualis lex christi triplici ratione. Primum quia per se distinguitur lex noua a lege veteri. Nam illa est timoris: hec vero amoris. Unde Augustinus dicit. Parua dicitur veteris legis et non timor et amor. Secundo quia per charitatem spiritualiter christus legem suam promulgauit. Io. 13. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli si dilectionem etc. Et iterum. Mandatum nouum do vobis ut diligatis inuicem etc. Tertio quia ipsas impleuit christus et exemplum eam implendi nobis reliquit. Nam ipse ex charitate peccata nostra tulit. Esai. 53. Uere languores nostros ipse tulit. per Petri. 2. Qui peccata nostra pertulit in corpore suo supraligatus etc. Esai. 40. Setas ipse portabit. Sic ergo debemus alter alteri onera portare ex charitate: ut sic impleamus legem christi. Impedimentum autem implende ammonitionis predictae est

supbia. Ideo hoc excludens dicit. Nam si quis existimat etc. Et primo vituperat ipsas superbia. Secundo ostendit modum vitandi eam ibi. Opus autem suum etc. Tertio vitandi rationem assignat ibi. Unusquisque enim etc. Dicit ergo. facite ut dixi. Sed contingit aliquem onus alteri non portare: quia profert se alijs. Unde dicitur bat ille. Luc. 18. Non super sit ceteri hominum etc. Et ideo dicit. Nam si quis existimat se aliquid esse. i. in mente sua superbe iudicat se magnam esse in comparatione peccatis: cum nihil sit ex se: quia quod sumus hoc est ex gratia dei secundum illud apostoli. per Cor. 15. Gratia dei sum id quod sum. Qui inquam tale aliquid facit ipse se seducit. i. a veritate se diuidit. Esai. 40. Omnes gentes quasi non sint etc. Luc. 17. Luz omnia benefeceritis dicite: sumus inutiles sumus etc. Remedium autem vitandi est propriorum defectuum consideratio. Nam ex hoc quod aliquis alienos et non suos defectus considerat. videtur sibi aliquid esse in comparatione ad alios in quibus defectus intuetur et suos non considerans superbit. Et ideo dicit. Opus autem. scilicet iterum et exterius: suus. i. proprius. perbet. i. diligenter examinet unumquodque. per Cor. 11. Probet seipsum homo etc. Et sic in seipso. i. in propria conscientia gloriatur habebit. i. gloriabitur et gaudebit. 2. cor. 10. Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre. Et non in altero. i. non in laude alteri vel sic. in semetipso. i. per ea que sui ipsi sunt. gloria habebit. i. gloriabitur in consideratione sui et non in altero. i. non in consideratione alteri. 2. cor. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis etc. Uel in semetipso. i. in deo qui in eo habitat gloriabitur. i. eius erit gloria et non in altero quam in deo. 2. cor. 10. Qui gloriatur in domino gloriatur. Ratio vitandi superbia est premium vel pena unicuique pro merito vel demerito reddenda. Unde dicit. Unusquisque enim onus suum portabit. Quod videtur dicitur ei quod dixerat. Alter alterius onera portate. Sed sciendum est quod ibi loquitur de onere sustinende infirmitatis: quod debemus mutuo portare. hic loquitur de onere reddende rationis: quod gloriatur se portabit: siue sit onus premij: siue penae. Nam onus aliquando quidem potest penae: aliquando premij significat. 2. cor. 4. Eternum glorie potest operari etc. Esai. 3. Dicit iusto quoniam bene: quoniam fructum adinventionum suarum commedet. vobis ipso in malum etc. Si autem dicant aliqui rationem reddere per alios. puta plati per subditos: hoc illud Ezech. 3. Da qui ne ei de manu tua regra etc. Et Deber. vlt. Obedite prepositis vestris. ipsi. n. puigilant quasi rationem reddituri per aiaibus vestris. non est dicitur apostoli: quia non puniuntur per peccatis subditorum sed per proprijs que in custodia subditorum commiserunt. Est ergo vitanda superbia et peccatum: quia unumquodque onus suum. i. mensuram gratie sue offerret deo in die iudicij tanquam manipulos bonorum operum. ps. Venietes autem veniet cum exultatione. Et hoc quantum ad bonos. vel onus suum portabit. i. penam pro peccato. Lec. II.

Communicet autem is qui cathetizatur verbo ei qui se cathetizat in omnibus bonis. Nolite errare: deus non irridetur. Que enim seminauerit homo bec et metet: quoniam qui seminat in carne sua: de carne et metet corruptionem. qui autem

seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei.

Postquam apostolus ostendit qualiter superiores se habeant ad inferiores et equales equalibus. hic consequenter ostendit qualiter inferiores se habeant ad superiores dicens: inferiores debere superioribus ministrare et obsequi. Et circa hoc tria facit. Primo monet ut ministraretur prompte. Secundo ut ministraretur profuerat ibi. (Bonum autem facientes non deficiamus etc.)

Ad galathas

Tertio vt ministrēt cōmuniter. ibi (Ergo dū tēpus habemus rē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit monitionē ministrerij. 2° excusationē excludit. ibi (Nolite errare rē.) Dicit ergo. dictus est supra quomō supiores se debeāt h̄re ad inferiores. s. leniter corripiedo r̄ instruedo: nūc aut̄ restat videre qualr̄ inferioz supiori obsequat̄. r̄ iō dicit. Lōicet autē q̄ cathetizat̄ idest docet̄ verbo dei ei q̄ se cathetizat̄. i. g. eū docet. Lōicet in q̄ in oibus bonis. Sed notandū ē q̄ discipulus p̄t̄ dupl̄r cōmunicare se docētī. P̄mo vt accipiat bona doctoris. r̄ sic d̄r. Cōmunicet is qui cathetizat̄. i. cōe sibi faciat qd̄ est docētis eū imitādo. p̄^o Cor̄th. ii. Imitatores mei estote rē. Sed qz cōtingit doctores aliqui min^o bona facere. ideo nō sunt in hoc imitādi. Et iō subdit. In oibus bonis. Mat. 23. Quēcūqz dixerint vobis seruate r̄ facite: s̄m opera eoz nolite facere. Sc̄do vt cōicet bona sua docētī. Doc enī a d̄no precipi. p̄^o Cor̄. 9. vbi d̄r. Qui euangeliō seruiūt de euāgelio viuāt. Unde Math. 10. Dignus est oparius cibo suo. Et Luce. 10. Dign^o est operari merce de sua: r̄ apl̄s dicit. p̄me cor̄int. 9. Si vobis sp̄ualia semina mus rē. Et iō hic d̄r. Lōicet autem is rē. i. doctor doctori in oibus bonis que habz: nā etiā tēporalia bona quedā dīcūtur. Esa. 1. Si volueritis r̄ audieritis me bona terre comedetis. Mat. 7. Si vos cū stis mali nostis bōa data rē. Dicit aut̄ in oibus: qz nō solum cōmunicare debz idigentis: sed r̄ sciam r̄ cōsiliū: potentiaz r̄ q̄qd̄ agat generalr̄ debet p̄mo cōmunicare. p̄me Petri. 4. Unusqz sicut accepit gr̄am in alterutrū illā administrantes rē. De ista cōmunicatiōe d̄r Ro. 12. Necessitatib^o sanctorū cōmunicantes. Eccl̄i. 14. In dissione fortis da r̄ accipe.

¶ Cōsequēter cū dicit (Nolite errare rē.) Excusationē excludit. r̄ p̄mo excludit eā. Sc̄do rōnē exclusiōis assignat. ibi (Que enī semiauerit rē.) Dicit ergo. nolite errare de^o nō irridef. Quod qd̄ dupl̄r itelligi p̄t̄ s̄m duas p̄missas expositiōes. Sc̄dm p̄mā qd̄ sic. Tu dicis q̄ debem^o imitari doctores etiā in bonis: sed nō possum eos imitari nisi in his que faciūt. Nihil aut̄ video in ipsis nisi maluz. ergo debeo eos imitari in malo. Sed hoc excludit dicēs (Nolite errare deus nō irridef.) Quasi dicat erroz ē hoc dicere. Nā mala prelatorū non excusant nos. Non enī sūt subditis in exemplū: nisi in his gbus imitant̄ xp̄s q̄ est pastor absqz peccato. vnde r̄ signāter dicit. Jo. 10. Ego sum pastor bonus rē. r̄ Apl̄s p̄me Cor̄th. 4. r̄ ii. dicit. Imitatores mei estote: sicut r̄ ego xp̄i. Quasi dicat. In his me imitami i gbus ego imitor xp̄m. Et si per mala prelatorū excusatis vos apud hoīes: tamē deus nō irridef. i. nō p̄t̄ falli. Job. 13. Aut decipiet vt homo fraudolētus vestris. Unde dicitur Prouer. 3. Delusores ipse deludet. Secundū autez sc̄dā expositiōe sic itroductur. Possent enī dicere. pauperes sumus nihil habem^o qd̄ cōmunicare possum^o. Sed hoc excludit dicēs. Nolite errare. i. nemo excusatus vane se existimet paupertatē p̄tēdendo. de^o non irridef. i. nō potest falli. Scit. n. corda nostra r̄ nō ignorat facultates. Excusatio verisimilis hoīem p̄t̄ latere vel placare: deū non p̄t̄ fallere. Rationē aut̄ hui^o assignat dicēs. Que enim seminauerit hō rē. Et p̄mo in gn̄ali. Sc̄do in sp̄ali. ibi (Quonia qui semiat rē.) Dicit ergo s̄m p̄māz expositiōe. vere erratis hoc credētes: qz deus reddet singulis pro meritis proprijs. Nā que semiauerit homo hec metet. i. s̄m opera sua bona vel mala: parua vel magna p̄miabit̄ vel puniet̄. Sc̄dm aut̄ secundā expōnē que semiauerit hō. i. s̄m beneficia sua parua vel magna: r̄ q̄stum ad q̄litatē opezz: r̄ quantum ad q̄ritatē beneficiorū p̄miabit̄. z. Cor̄. 9. Qui parce semiat parce r̄ metet rē. Rōnem autē specialiter assignat dicēs. (Quis q̄ semiat i carne sua rē.) que qd̄ rō hz duas partes s̄m duas semiatōes carnis r̄ sp̄is. P̄mo ergo agit

de semiatōe carnis. Ubi vidēdū est qd̄ sit semiare in carne. Sc̄do qd̄ est de carne metere corruptionē. Seminare qd̄ in carne est operari pro corpore vel pro carne: sicut si dicā. ego multū expēdi in isto hoīe. i. multa feci p̄ eo. Ille q̄ in carne semiat qui ea q̄ facit ēt si que bona videant̄ facit in fomētū r̄ vtilitatē carnis. De carne aut̄ metere corruptionē: qz semē fructificat vt plurimū s̄m cōditionē terre. Vñ videm^o q̄ in aliq̄b^o terris semē frumētī degenerat in siliginē vel in aliq̄d aliud. Lōditio aut̄ carnis est vt sit corruptibilis: r̄ ideo q̄ i carne semiat. i. studiū suū ponit r̄ opera. opz q̄ ipsa corrupāt̄ r̄ pereāt. Eccl̄i. 14. Omne op^o corruptibile i fine p̄dēt. Ro. 8. Si s̄m carnē vixerit moriemini. Sc̄do agit de semiatōe sp̄is dicēs. Qui aut̄ seminauerit in spiritu: idest ordinat studiū suū ad seruitutē spiritus ex fide r̄ caritate seruiēdo iusticie: metet qd̄ de spiritu s̄m cōditionē eius. Lōditio aut̄ spiritus ē q̄ sit actor vite. Jo. 6. Spiritus ē q̄ viuificat. Nō aut̄ cuiuscūqz vite s̄z vite eterne cuz spiritus sit immortalis. r̄ iō metet de spiritu vitā eternā. Prouer. 11. Semina i iusticiaz merces fidelis qz nunq̄ deficiat. Sed nota q̄ cū agit de seminatōe carnis dicit. In carne sua qz caro est nobis de nā nostra. s̄z cuz loquit̄ de semine spiritus nō dicit suo. qz sp̄is nō ē nobis a nobis sed a deo.

¶ Deinde cū dicit. (Bonū aut̄ faciētes rē.) monet ad ministrerij perseverantiā. qz nō ad horā tantū: sed semp debemus benefacere. qd̄ qd̄m p̄t̄ referri ad ea que dicta sunt. s. ad superiores r̄ ad equales r̄ ad inferiores. quasi dicat. Quicūqz sum^o siue plati erga subditos: siue equales erga equales. siue subditi erga prelatos bonū faciētes nō deficiamus. s. in bñ operādo: qz nō deficiem^o in metēdo. Eccl̄. 9. Quodcūqz p̄t̄ manus tua facere istanter operare. i. cor. 15. Stabiles estote r̄ immobiles. Et merito nō est deficiēdū qz expectam^o remunerationē eternā r̄ deficiētem. Unde subdit. Tempore enim suo metem^o ideficientes. Unde dicit Augustinus. Si hō nō imposuerit finem operi nec de^o imponet remunerationi. Math. 25. Ibunt hi ad vitā eternam. Sed nota q̄ dicit. Tempore suo: qz sicut agricola nō statim de illo qd̄ seminat fructū colligit: sed tēpore agri Jac. vltimo. Agricola expectat gloriosum fructū terre patienter ferens donec accipiat temporaneuz r̄ serotinū rē. De ista messione d̄r. z. cor. 9. Qui seminat in benedictionibus de benedictionib^o r̄ metet vitā eternam.

¶ Deinde cū dicit. (Ergo dū tēp^o habem^o rē.) monet ad ministrandū cōiter dicēs. Quia metem^o nō deficientes. Ergo dū tempus habemus: idest in hac vita que est temp^o seminandi. Jo. 9. Ne opz operari opera eius q̄ misit me donec dies est. venit nox rē. Eccl̄. 9. Quodcūqz p̄t̄ man^o tua facere istanter operare: qz nec op^o nec ratio nec sciētia nec sapientia erunt apud iferos quo tu p̄peras. Dum inquā illud habemus operemur bonū: r̄ hoc ad oēs. s. hoīes q̄ iucti sunt nobis in diuina similitudine in quantum oēs ad imaginē dei facti sumus. S̄z extra Eccl̄. 12. d̄r. Da iusto r̄ ne recipias peccatorē. Nō ergo debem^o opari bonū ad oēs. Respondeo. dicēdū est q̄ in peccatore dno sunt: nā. s. r̄ culpa. Nā qd̄ est in eo amāda r̄ sustētāda etiā inimici. Mat. 5. Diligite inimicos vestros rē. Culpa vero in eo est expellēda. Sic ergo dictū est. Da iusto rē. vt. s. peccatori nō iō benefacias: qz peccator est: sed qz hō. Vñ augustin^o. Non sis ad iudicādū remissus nec ad subueniēdū ibuman^o. Persequamur q̄ in malis pp̄iā iniquitatē: misereamur in eis deim cōez cōditionē. S̄z qz nō possum^o oib^o bñfacere ordinē bñfaciēdi subdit. Maxie aut̄ ad domesticos fidei q̄. s. nō solū nā: sed ēt fide r̄ gr̄a. Ephe. 2. Nō estis hospites r̄ aduene: s̄z estis ciues rē. s̄z oib^o p̄pendēda ē mīa: sed p̄ponēdi sunt iusti q̄ sunt ex fide. qz. i. Ti. 2. d̄r. Qui suoqz maxime

domesticorum cura non habet: fide negavit: et est infideli deterior.
Sed dubitat hic utrum liceat plus unum diligere quam alium. Ad quod sciendum quod amor potest dici maior vel minor dupliciter. Uno modo ex obiecto. Alio modo ex intentione actus. Amare enim aliquem est velle ei bonum. Potest ergo aliquid aliis magis alio diligere: aut quod vult ei maius bonum quod est obiectum dilectionis: aut quod magis vult ei bonum. id est ex intentione dilectione. Quantum ergo ad primum omnes equaliter debemus diligere: quod omnibus debemus velle bonum vite eterne. Sed quantum ad secundum non oportet quod omnes equaliter diligamus: quod cum intentione actus sequatur principium actionis: dilectionis autem principium sit unio et similitudo: illos itaque et magis debemus diligere qui sunt nobis magis similes et uniti.

Lectio.

III.

Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque enim volunt placere in carne: hi cogunt vos circumcidi: tantum ut crucis christi persecutiones non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi: ut in carne vestra gloriantur.

Postquam apostolus monuit galathas qualiter se habeant ad boves rectos et iustos: hic docet quomodo se habeant ad hereticos et perversos. Et per insinuat modum scribendi monitiones. 2° ipsas monitiones subiungit ibi. (Quicumque. n. r. c.) Circa primum sciendum est quod consuetudo erat apostolus hereticos depravandi et falsificandi scripturas canonicas: nec non et promiscuendi aliquid eorum que heresis sapiat: propter consuetudinem fuit ab apostolo servata: quod quoniam aliquid qua de eos scribebat in fine litterarum aliqua scriberet ut depravari non posset: et ita innotesceret eis de eius scientia peccasse sicut pine corinthios. ultimo dicit. Salutatio mea manu pauli. Totam enim epistolam per alium eodem dictate scribi faciebat: et postea in fine aliquid propria manu addebat. Et secundum hunc modum ea que sequuntur ab isto loco scripsit paulus manu propria. Unde dicit. Videte quibus litteris scripsi vobis manu propria: ut scilicet predicta firmius teneatis: ut scientes a me hanc epistolam misisse magis obediatis. Sic ergo plati debet propria manu scribere: ut quod docet verbo et scripto ostendant exemplo. 3° dicit. Etsi. 4°. In manibus. id est in operibus meis descripsi te. Exo. 32. dicit de Moyse: quod descendit portans duas tabulas lapideas scriptas digito dei. **M**onitionem autem subiungit dicens. (Quicumque. n. placere volunt r. c.) Et primo aperit seductionem intentionem. Secundo ostendit suam intentionem eis esse diam ibi. (Mibi autem absit gloriari r. c.) Tertio subdit suam amonitionem ad subditos ibi. (Quicumque hanc regulam r. c.) Circa primum duo facit. Primo aperit seductionem malam intentionem. Secundo probat quod dicit ibi. (Neque. n. circumcissionem r. c.) Circa primum ponit unum factum et duas intentiones adinuicem ordinatas. Factum autem erat istorum quod circumcissionem inducebant et ex hoc duo intendebant. Unum propter aliud. scilicet ut placeret ide iudeis: ex hoc quod carnales observantias legis introducebant in ecclesia gentium: et hoc est quod dicit. (Quicumque volunt placere). scilicet iudeis infidelibus: in carne. id est in carnalibus observantiis: hi cogunt vos circumcidi: non coactione absoluta: sed quasi ex additione dicentes. Quod nisi circumciderimini non poteritis salvi fieri: ut habetur Act. 15. Intendebant autem ex hoc ulterius quodam securitatem habere. Iudei enim persequuntur discipulos christi: propter predicationem crucis. primum cor. p. Nos autem predicamus christum crucifixum r. c. Et hoc quod per predicationem crucis evacuabant legalia. Nam si apostoli simul cum cruce christi predicassent debere servari legalia: nullam persecutionem iudei apostolis intulissent. Unde dicebat. supra. 5°. Ego autem fratres si adhuc circumcissionem predicarem: quod adhuc persecutiones patior r. c.

Ut ergo non haberent persecutionem a iudeis: inducebant circumcissionem. Et ideo dicit. Et hoc per hunc modum faciunt: ut crucis christi persecutiones non patiantur: quod scilicet per cruce christi inferunt. Vel hoc et faciebant ad vitandam persecutionem non solum iudeorum: sed et gentium infidelium. Nam romani imperatores huius Cesar et Octavianus augustus promulgaverunt leges ut iudei ubique essent proprio ritu et propriis ceremoniis deservirent. Et ideo quicumque in christum credebant et circumcisi non erant persecutionibus tantum gentium quam iudeorum fiebat obnoxii. Ut ergo non ingertarent de fide christi et in gente viverent: cogebant eos circumcidi. secundum quod habet in glossa. **S**ed quod possent dicere pseudo: quod non propter hoc circumcissionem inducunt: sed zelo legis solum: ideo hoc excludens probat quod dixit cum dicit sic. (Neque. n. qui circumciduntur r. c.) Ostendit enim quod si propter legis celum aliquid ad legis observantias induceretur: mandaretur et legem in aliis impleri. Sed neque illi quod circumciduntur neque pseudo in aliis. scilicet in moralibus que potiora sunt in lege et in aliis observantibus custodiunt. Jo. 7. Nemo ex vobis facit legem: non ergo ex zelo legis circumcissionem inducunt. Ro. 2. Circumcisio quidem predestinatio si legem observas. Sed ideo volunt vos circumcidi ut in carne vestra. id est in carnali vestra circumcissione gloriantur apud iudeos eo quod tam multos profelitos faciant. Mat. 23. Ue vobis scribe et pharisei qui circumcitis mare et aridam ut faciatis unum profelitus r. c.

Lectio.

III.

Mibi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo. In christo enim iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium: sed nova creatura.

Postquam apostolus exposuit pravam seductionem intentionem: hic insinuat suam. Et primo ponit suam intentionem. Secundo ostendit intentionem huius signum ibi. (Per quem mundus r. c.) Tertio rationem intentionis assignat ibi. (In christo iesu r. c.) Dicit ergo intentionem seductionem apparet: quod illi gloriantur in carne: sed ego aliam gloriam quero. scilicet in cruce. Et hoc est quod dicit. (Mibi absit gloriari r. c.) Uide quod ubi mundi phis erubuit ibi apostolus thesaurum repperit. Quod illi visus est stulticia: apostolo factum est sapientia et gloria: ut dicit Augustinus. Unusquisque. n. in ea re gloriatur per quam reputat magnus. Sic ergo reputat se magnum in divitiis gloriatur in eis: et sic de aliis. Qui. n. in nullo alio se magnus reputat nisi in christo gloriatur in solo christo. Talis autem erat apostolus. Unde dicebat. supra. 2. Vivo ego iam non ego: vivit vero in me christus. Et ideo non gloriatur nisi in christo: propter quod at in cruce christi: et hoc quod in ipsa iuventur omnia de quibus homines gloriari solent. Nam gloriatur aliquid de magnorum. puta regum aut principum amicitia: et hoc maxime apostolus invenit in cruce: quod ibi ostendit evidens signum vine amicitie. Ro. 5. Conmendat autem suam charitatem deus in nobis r. c. Nihil. n. sic charitatem suam ad nos ostendit sicut mors christi. Unde Gregorius. Dilectio charitatis: ut servum redimeres filium tradidisti. Item gloriatur aliquid de scientia. Et hanc apostolus excellenter invenit in cruce. primum cor. 2. Non. n. estimavi me aliquid scire iter vos: nisi iesum christum r. c. Nam in cruce est perfectio totius legis et tota ars bene vivere. Item gloriatur aliquid de potentia: et hanc apostolus maximam habuit per cruce. primum cor. p. Uerbi crucis peuntibus stulticia est: his autem qui salvi sunt. id est nobis virtus dei est. Item gloriatur aliquid de libertate adeptam: et hanc apostolus consecutus est per cruce. Ro. 6. Uetus noster homo crucifixus est ut ultra non serviamus peccato. Item aliquid gloriatur in assumptione ad aliquid magni collegii. Sed per cruce christi assumimur ad collegium celeste. Col. 3. Pacificas per sanguinem crucis eius: sive qui in celis: sive qui in terris sunt. Item quidam gloriatur in triumphali signo victoriae. Sed crux triumphale signum est victoriae christi contra demones. Lollo. 2. Expolians

Ad galathas

principatus et potestates traduxit confidenter: palas triumphans illos etc. Sap. i. 4. Benedictus lignum per quod fit iusticia. **C** Signum autem sue interioris subdit dicens. Per quem mihi mundus etc. quod autem hoc quod dicit. mihi absit gloriari nisi in cruce etc. est propositio exceptiua includens vnam affirmatiuam et aliam negatiuam. ideo duplex signum ponit probans vtramque propositiōem. Et primo quidem probat negatiuam. scilicet quod non gloriatur nisi in cruce: et hoc cum dicit. Per quem mihi mundus crucifixus est etc. Illud enim in quo quis gloriatur non est mortuum in corde eius: sed magis illud quod contemnit. ps. Oblivioni datus sum tamquam mortuus a corde. Manifestus est autem quod in mundo sunt mortua erant in corde pauli. ps. 3. Quia arbitratus sum ut stercoza ut christum laceriferem. Ergo non gloriatur in mundo neque in his que in mundo sunt et hoc est quod dicit. Vere in nullo alio gloriatur nisi in cruce christi per quem. scilicet christum crucifixum mihi mundus crucifixus est. id est mortuus est in corde meo ut nihil in eo cupiam. **C** Secundo probat affirmatiuam. scilicet quod in cruce christi gloriatur dicens se crucifixum mundo. Qui enim gloriatur in aliquo: illud in se pretendit et manifestare desiderat: sed alius nihil in se pretendit nec manifestare desiderat: nisi quod pertinet ad crucem christi. et ideo tantum in ea gloriatur. et hoc est quod dicit. Et ego mundo. scilicet sum crucifixus. q. d. Porto insignia crucis et sum reputatus ut mortuus. Et ideo sicut mundus horret crucem christi: ita horret me. Col. 3. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo etc. **C** Rōnem autem quare non in alio gloriatur ostendit subdēs. In christo enim iesu etc. In illo siquidem maxime gloriatur quod valet et adiuvat ad coniungendum christo. sed enim alius desiderat. scilicet cum christo esse. Et quod non valet ad hoc ritus iudaicus nec gentilius obsequia: sed crux christi solū: ideo solum in ea gloriatur. et hoc est quod dicit. In christo neque circūcisio aliquid valet. id est ritus iudaicus: neque proputium. id est gentilitatis obsequia. scilicet ad iustificandum et ad iungendum christo: sed ad hoc valet noua creatura. Quod quidem patet ex his que dicta sunt. supra. scilicet quia si quis dicit. In christo enim iesu neque circūcisio aliquid valet neque proputium: sed fides que per dilectionem operatur. et si des quod charitate formata est noua creatura. Creati namque et producti sumus in esse nature per adam: sed illa quod creatura vetusta iam erat et iueterata. et ideo dominus producit nos et constituit in eadem gratie fecit quādam nouam creaturam. Jaco. p. Ut simus in initium aliquid creature eius. Et de noua: quod per eam renouamur in vitam nouam et per spiritum sanctum. ps. Emitte spiritum tuum et creabuntur: et renouabis faciem terre. Et per crucem christi. z. Cor. 5. Si qua est in christo noua creatura etc. Sic ergo per nouam creaturam scilicet per fidem christi et charitatem dei quod diffusa est in cordibus nostris renouamur et christo coniungimur. **C** Lectio. **V.**

Quicumque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos et misericordia et super israel dei. Decetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro fratres: Amen.

Aperta intentione seducendum et insinuata sua: hic consequenter apostolus monet eos. et primo ad sui imitationem. Secundo ut desistant ab eius molestatione ibi. (Decetero nemo etc.) Tertio imploret eis gratie auxilium ad predictorum impletionem. Dicit ergo primo. Intentione mea est ut non nisi in cruce christi gloriatur: quod et vos debetis facere: quod quicumque hanc regulam: quam ego. scilicet teneo secuti fuerint. scilicet hanc rectitudinem gloriandi. z. Cor. 10. Non in inuestum gloriatur: sed secundum mensuram regule etc. Pax super illos. scilicet gloriatur: quod non nisi in christo gloriatur. pax iquam qua quietetur et perficiatur in bono. Pax enim est tra-

quillitas mentis. Lat. 8. Ex quo facta sum coram illo quasi pacem reperies. Col. 3. Pax christi exultet in cordibus vestris in qua etc. Et misericordia. per quam liberetur a peccatis. Tren. 3. Misericordie domini quod non sumus consumpti. Sap. 4. Gratia dei et misericordia in sanctos eius et respectus in electos illius: Qui. scilicet sunt israel. Roma. 2. Non enim quod in manifesto iudeo. Ille ergo est israel dei quod est spiritualiter israel coram deo. Joa. p. Ecce vere israelita in quo dolus non est. Ro. 9. Non enim omnes qui sunt ex israel hi sunt israelite etc. sed qui filii sunt promissionis existimantur in semine. Unde et ipsi gentiles facti sunt israel dei per mentis rectitudinem. Israel rectissimus interpretatur. Sen. 32. Israel erit nomen tuum etc.

C Consequenter cum dicit. (Decetero nemo mihi etc.) monet ut desistant a sui molestatione. Et primo ponit ammonitionem. Secundo rationem eius assignat ibi. (Ego enim stigmata.) Dicit ergo. (Decetero nemo etc.) quod potest dupliciter exponi. Uno modo ut decetero accipiat in vi vnius dictionis ut sit sensus. Decetero. id est a modo. Alio modo ut accipiat in vi duarum dictionum ut sit sensus. de residuo nemo etc. Q. d. ego gloriatur tantum in cruce: de omnibus alijs nemo mihi molestus sit: quod ego de nullo curo. Sed prima melior est. Quod autem dicit. Nemo mihi molestus sit. potest referri ad pseudo quod molesti erant apostolo mouendo questionem et murmurando de obseruatis legalibus. ps. Ego dum mihi molesti essent etc. Vel potest referri ad auditores non recte sentientes ut dicatur. Nemo mihi molestus sit. id est nullus auditor exhibeat se mihi tale ut rursus in eo necessitate habeat laborandi. scilicet saliter sentiendo quod doceam.

C Rōnem autem horum assignat dicens. (Ego enim stigmata etc.) Stigmata enim proprie sunt quedam note impressie alicui cum ferro candenti. sicut cum huius ab aliquo domino signatur in facie ut nullus eius sibi videret: sed quiete dimittat domino suo. cuius stigmata portat. Hoc est modo apostolus dicit se stigmata domini portare quasi insignitus sit ut seruus christi. Et hoc quod portabat in signa passionis christi patiens pro eo multas tribulationes in corpore suo: secundum illud. ps. 2. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum etc. z. Cor. 4. Semper mortificationem domini iesu in corpore nostro circumferentes etc. Et secundum hoc dupliciter potest continuari ad premissa. Uno modo ut dictum est. Nemo mihi molestus sit: nam ego porto insignia domini nostri iesu christi in corpore meo: et sic nullus super me ius habet nisi christus. Alio modo. Nemo mihi etc. quod ego habeo multos alios constitutos et stigmata que in persecutionibus quas patior me molestat. et graue est addere afflictionibus afflictio. Unde conqueritur Job. 16. Lascidit me vulnere super vulnere. Sed prima melior est. **C** Imploret autem auxilium gratie dei dicens. Gratia domini nostri iesu etc. per quam predicta implere possitis. sit cum spiritu vestro. id est cum ratione vestra: ut veritatem intelligatis. Vel cum spiritu vestro: quo scilicet debetis legem obseruare: et non carnaliter. Roma. 8. Non enim accepistis etc.

C Explicit aurea expositio doctoris angelici sancti Thome de aquino ordinis fratrum predicatorum in epistolas sanctissimi Pauli apostoli ad Galathas.

C Incipit solennis explanatio eiusdem sanctissimi doctoris Thome de aquino ordinis fratrum predicatorum in epistolam eiusdem apostoli sancti Pauli ad Ephesios.

So confirmamur colunas eius. ps. Sic dicit saluati. Non minor est virtus quam querere partem tueri. Ideo non immerito comedatur apostolus: quod et si Ephesios in fide non fundamur: tamen fundamur in fide confirmamur: ut ipse loquens de ecclesia Ephesiorum se possit dicere. Ego confirmamur colunas eius. Ego. v. z. israelita natione: christiana religione: apostolus dignitate. Israelita dico natione. Nam et ego israelita sum ex semine abrahe de tribu beniamin. scilicet Cor. 11.

ta sum ex semine abrahe de tribu beniamin. scilicet Cor. 11.